

Euroopan unionin
neuvosto

Bryssel, 8. kesäkuuta 2023
(OR. en)

10249/23

ENFOPOL 269
ENFOCUSTOM 66
COSI 106
CULT 71
JAI 789

YHTEENVETO ASIAN KÄSITTELYSTÄ

Lähettiläjä:	Neuvoston pääsihteeristö
Päivämäärä:	8. kesäkuuta 2023
Vastaanottaja:	Valtuuskunnat
Ed. asiak. nro:	9387/23
Asia:	Neuvoston päätelmät kulttuurisineiden laittoman kaupan torjumisesta – Neuvoston päätelmät (8. kesäkuuta 2023)

Valtuuskunnille toimitetaan liitteessä neuvoston päätelmät kulttuurisineiden laittoman kaupan torjumisesta, jotka neuvosto (oikeus- ja sisäasiat) hyväksyi 3955. istunnossaan 8. kesäkuuta 2023.

NEUVOSTON PÄÄTELMÄT
kulttuuriesineiden laittoman kaupan torjumisesta

EU:N NEUVOSTO, joka

PALAUTTAA MIELEEN EU:n turvallisuusunionistrategian 2020–2025¹ ja järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaa koskevan EU:n strategian vuosiksi 2021–2025²,

PALAUTTAA MIELEEN kulttuuriperintöä konflikteissa ja kriiseissä koskevasta EU:n toimintamallista vuonna 2021 annetut neuvoston päätelmät³,

OTTAA HUOMIOON Yhdistyneiden kansakuntien turvallisuusneuvoston päätöslauselmat 2253, 2199, 2462 ja 2347, joissa pannaan erittäin huolestuneena merkille, että terroristijärjestöt saavat tuloja kulttuuriesineiden laittomasta kaupasta, sekä vuonna 2018 annetun Yhdistyneiden kansakuntien yleiskokouksen päätöslauselman kulttuuriomaisuuden palauttamisesta alkuperämaihin,

OTTAA HUOMIOON 17. tammikuuta 2019 hyväksytyn Euroopan parlamentin päätöslauselman aseellisissa konflikteissa ja sodissa ryöstettyjen taide- ja kulttuuriesineiden rajat ylittävistä palautusvaateista,

PANEE TYYTYVÄISENÄ MERKILLE komission tiedonannon Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle kulttuuriesineiden laittoman kaupan torjumista koskevasta EU:n toimintasuunnitelmasta⁴, joka on tärkeä edistysaskel tämän ilmiön torjunnassa ja jota jäsenvaltiot haluavat kehittää edelleen,

¹ Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle EU:n turvallisuusunionistrategiasta, COM(2020) 605 final.

² Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle ”Järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaa koskeva EU:n strategia vuosiksi 2021–2025”, COM(2021) 170 final.

³ 9837/21.

⁴ 16107/22.

TOTEAA, että kulttuuriesineiden laitton kauppa on tuottoisaa liiketoimintaa järjestäytyneelle rikollisuudelle ja että sillä on tuhoisa ja peruuttamaton vaikutus kulttuuriperintöön EU:ssa ja sen ulkopuolella, minkä vuoksi tarvitaan räätälöityjä EU-tason toimia,

KOROSTAA, että toimen ytimessä on oltava markkinaosapuolten ja kulttuuriperintölaitosten parempi kyky ehkäistä ja havaita rikoksia, paremmat lainvalvonnalliset ja oikeudelliset valmiudet, tehokkaampi kansainvälinen yhteistyö ja muiden keskeisten sidosryhmien antaman tuen lisääminen komission toimintasuunnitelman mukaisesti,

Markkinaosapuolten ja kulttuuriperintölaitosten kyky ehkäistä ja havaita kulttuuriesineiden laitonta kauppaa

KATSOO, että kulttuuriesinemarkkinoiden osapuolilla, keräilijöillä ja kulttuuriperintölaitoksilla on hyvät mahdollisuudet ehkäistä ja havaita kulttuuriesineisiin liittyviä rikoksia, minkä vuoksi niiden on oltava tietoisia sovellettavasta lainsäädännöstä ja muista välineistä, joiden avulla tällaisia rikoksia pyritään ehkäisemään ja havaitsemaan,

TOTEAA, että kauppaa koskevalla EU:n lainsäädännöllä on tärkeä merkitys kulttuuriesineiden laittoman kaupan ehkäisemisessä ja havaitsemisessa, koska se on tyypillisesti rajat ylittävää toimintaa,

TOTEAA KUITENKIN, että kulttuuriesineiden kaupan tarkastukset ja valvonta voivat vaihdella suuresti sisämarkkinoilla, joilla jäljitettävyyttä olisi parannettava,

PAINOTTAA, että julkisten ja yksityisten kokoelmien omistajien ja hoitajien on tarpeen ryhtyä vapaaehtoiseen toimenpiteisiin suojautuakseen paremmin omaisuusrikoksilta luetteloidulla kokoelmansa yksityiskohtaisesti esimerkiksi nykyisten välineiden, kuten Kansainvälisen museoneuvoston (ICOM) Object ID:n, avulla ja parantamalla omaisuusrikoksista ilmoittamista, jotta varastetut kulttuuriesineet näkyvät nopeasti ja yksityiskohtaisesti kuvattuina kansallisissa varastetun taiteen tietokannoissa ja Interpolin varastettujen taideteosten tietokannassa,

MUISTUTTAA, että on olennaisen tärkeää tutkia yksittäisten laittoman kaupan tapausten taustalla olevat rikollisverkostot ja laittomat rahavirrat ja että rikolliset voivat käyttää hyväkseen myös laillisesti hankittuja kulttuuriesineitä rahanpesun ja terrorismin rahoituksen kaltaisissa rikoksissa,

Lainvalvonnallisten ja oikeudellisten valmiuksien parantaminen

HUOMAUTTAA, että tämänhetkiset tiedustelutiedot eivät anna oikeaa kuvaa kulttuuriesineiden laittoman kaupan yleisyydestä ja laajuudesta,

KATSOO, että viranomaisten on ymmärrettävä riittävän hyvin rikollisten toimintatavat, jaettava tietoja keskenään ja oltava tietoisia virastojen sisäisestä ja niiden välisestä yhteistyötarpeesta ja että heillä on oltava käytössään erityiset välineet ja nykyaikaiset teknologiat, kuten ohjelmistot kulttuuriomaisuuden laittomien virtojen rekisteröintiä ja havaitsemista varten ja valvontalaitteet tärkeiden kohteiden suojelemiseksi,

MUISTUTTAA, että tätä rikollisuuden alaa käsittelevien kansallisten viranomaisten välistä tietojenvaihtoa ja yhteistyötä on parannettava,

TOTEAA, että kulttuuriesineiden laittoman myynnin harjoittajat hyötyvät näiden rikosten vaihtelevasta kriminalisoinnista eri puolilla EU:ta,

Kansainvälisen yhteistyön lisääminen ja sidosryhmien tuen maksimointi

OTTAA HUOMIOON kulttuuriperinnön arvon yhteiskunnalle ja sen alttiuden joutua rikosten kohteeksi konflikti- ja kriisialueilla,

KOROSTAA tarvetta suojella kulttuuriperintöä konfliktialueilla ja erityisesti Ukrainan tilanteessa, joka edellyttää lisätoimia Ukrainan kulttuuriperinnön suojelemiseksi Venäjän hyökkäyssodan yhteydessä,

KATSOO, että suuri yleisö tietää vain vähän kulttuuriesineiden laittomasta kaupasta aiheutuvista haitoista,

PITÄÄ MYÖNTEISENÄ KOMISSION TOIMINTASUUNNITELMAA JA PYYTÄÄ KOMISSIOTA RYHTYMÄÄN SEURAAVIIN TOIMIIN:

1. käynnistämään tiiviissä yhteistyössä Unescon kanssa vuoropuhelun taidemarkkinoiden edustajien kanssa kulttuuriesineiden suojeluun ja kauppaan sisämarkkinoilla liittyvistä kysymyksistä, mukaan lukien korkean tason tapahtuma vuonna 2023;
2. kehittämään ja ottamaan käyttöön sähköisen järjestelmän unioniin suuntautuvaa kulttuuriesineiden tuontia varten (ICG-järjestelmä) ja laajentamaan sitä koskemaan myös kulttuuriesineiden vientiä toteutettavuustutkimuksen päätelmien perusteella;
3. jatkamaan rahoituksen antamista sellaisten ratkaisujen kehittämiseksi, joilla parannetaan kulttuuriesineiden jäljitettävyyttä ja havaitsemista, antamaan ohjeita jäsenvaltioille sellaisten myyntirekistereiden perustamisesta, jotka sisältävät yksityiskohtaiset tiedot myyjästä ja ostajasta sekä myytävästä kulttuuriesineestä (myös verkkokaupan osalta), ja ehdottamaan, että kulttuuriesineisiin liittyvää liiketoimintaa jäsenvaltioissa harjoittavat velvoitetaan pitämään kirjaa kulttuuriesineistä koskevista liiketoimista. Tulevassa toteutettavuustutkimuksessa olisi pohdittava tähän liittyviä konkreettisia menettelytapoja;
4. tutkimaan toimenpiteitä jäsenvaltioiden varastettujen kulttuuriesineiden tietokantojen yhdenmukaistamiseksi ja yhteenliittämiseksi EU:n laajuisesti, mukaan lukien yhteys Interpolin varastetun taiteen tietokantaan ja muihin asiaa koskeviin tietokantoihin;
5. tekemään yhteistyötä ICOMin kanssa ICOMin museotyön eettisten sääntöjen edistämiseksi, valmiuksien parantamiseksi ja koulutuksen tarjoamiseksi museoiden ja kulttuuriperintölaitosten henkilöstölle useissa jäsenvaltioissa, jotta ne voivat parantaa kokoelmiensa kirjaamista ja suojelua;
6. määrittämään yhdenmukaisempia tiedonkeruuluokkia ja helpottamaan niiden luomista Europolin tuella, mikä voisi tulevaisuudessa johtaa EU:n laajuisen tiedonkeruuseen Eurostatin kautta;

7. lisäämään kulttuuriesineiden laittoman kaupan Frontexin pysyvän joukon perehdytyskoulutukseen rajat ylittävän rikollisuuden havaitsemiseksi;
8. arvioimaan käytössä olevia digitaalisia tutkimusvälineitä (myös komission rahoittamia), edistämään jäsenvaltioiden mahdollisuutta hyödyntää niitä ja kehottamaan eurooppalaista selvityslautakuntaa arvioimaan, voidaanko tähän saada Europolin innovaatiolaboratorion ja muiden tämän alan aloitteiden tukea;
9. kartoittamaan jäsenvaltioiden kansallista lainsäädäntöä, jossa kriminalisoidaan kulttuuriomaisuuden laiton kauppa, ja Nikosian yleissopimuksen täytäntöönpanoa;
10. lisäämään tukea ukrainalaisten kulttuuriesineiden suojelemiselle tuhoutumiselta, varastamiselta ja laittomalta vienniltä tukemalla rekisteröintiä ja, jos sitä pyydetään, kokoelmien evakuointia ja fyysistä suojelua;
11. parantamaan kolmansien maiden valmiuksia osallistua kulttuuriesineisiin liittyvää rahanpesua koskevaan rajat ylittävään yhteistyöhön ja tutkintaan erityisesti laajentamalla rahanpesun torjuntaa koskevan EU:n maailmanlaajuisen välineen soveltamisalaa kattamaan Aasia ja Latinalainen Amerikka;
12. tarjoamaan taloudellista tukea ICOMille, jotta se voisi päivittää ICOM Observatory -keskustaan, jonka tarkoituksena on keskittää ja levittää tietoa ja resursseja yleisen ymmärryksen lisäämiseksi kansainvälisellä tasolla sekä toimintaohjeita kulttuuriesineiden suojelusta;
13. tukemaan Unescon kulttuuriperintöön liittyvistä rikoksista tiedottamista koskevan käsikirjan laatimisessa toimittajille;
14. tukemaan nuorisotoimintaa koskevia aloitteita Luova Eurooppa -ohjelman, Euroopan solidaarisuusjoukkojen ja Erasmus+-ohjelman kautta;

KEHOTAA JÄSENVALTIOITA

15. lisäämään tietämystä sen varmistamiseksi, että julkiset ja yksityiset kokoelmat luetteloivat omaisuutensa ja kirjaavat ne asiaankuuluviin tietokantoihin ja ilmoittavat omaisuusrikoksista lainvalvontaviranomaisille kansainvälisesti sovittujen standardien ja välineiden avulla (kuten Object ID -standardi, kirjasto- ja arkistostandardit ja Interpolin varastettujen taideteosten tietokanta);
16. jos tällaisia tietokantoja ei ole, harkitsemaan varastettujen kulttuuriesineiden kansallisten tietokantojen perustamista ja hallinnointia ja parantamaan nykyisiä tietokantoja pohtimalla niiden mahdollista liittämistä Interpolin varastettujen taideteosten tietokantaan;
17. ilmoittamaan varastetuista kulttuuriesineistä Interpolille sen varastettujen taideteosten tietokannan kautta ja jakamaan tiedot kulttuuriesineiden laitonta kauppaa koskevista tapauksista Europolille ja Interpolille ja muille toimivaltaisille viranomaisille tiedustelutilannekuvan parantamiseksi;
18. vahvistamaan tehokasta yhteistyötä ja tietojenvaihtoa toimivaltaisten viranomaisten ja tulliviranomaisten kesken, myös Maailman tullijärjestön kautta, ja komission kanssa⁵ tullitietojärjestelmän kautta kulttuuriesineisiin liittyvien petosten ja muun rikollisuuden torjumiseksi;
19. tunnistamaan, arvioimaan ja ymmärtämään kulttuuriesineiden laittoman kaupan riskit rahanpesun ja terrorismin rahoituksen yhteydessä osana rahanpesun torjuntaa koskevan lainsäädännön mukaista kansallista riskiarviota ja toteuttamaan asianmukaisia toimenpiteitä näiden riskien lieventämiseksi;
20. lisäämään tietämystä ja antamaan ohjeita yksityiselle sektorille siitä, miten se voi parhaiten täyttää rahanpesun ja terrorismin rahoituksen ehkäisemistä koskevat velvoitteensa yhteistyössä toimivaltaisten viranomaisten kanssa;

⁵ Ks. neuvoston asetus (EY) N:o 515/97, annettu 13 päivänä maaliskuuta 1997, jäsenvaltioiden hallintoviranomaisten keskinäisestä avunannosta sekä jäsenvaltioiden hallintoviranomaisten ja komission yhteistyöstä tulli- ja maatalousasioita koskevan lainsäädännön moitteettoman soveltamisen varmistamiseksi, EUVL L 82, 22.3.1997, s. 1.

21. parantamaan taide- ja antiikkimarkkinoiden ilmoitusvelvollisten, rahoitusalan, rahanpesun selvittelykeskusten ja erikoistuneiden lainvalvontaviranomaisten välistä yhteistyötä, johon voi osallistua tulliviranomaisia ja kulttuuriesineiden laittoman kaupan torjumisesta vastaavia viranomaisia, jakamalla tietoa ja tarjoamalla koulutusta kulttuuriesineisiin liittyvän laittoman toiminnan riskeistä ja tyypeistä ottaen samalla huomioon julkisten ja yksityisten tahojen yhteistyömahdollisuudet ja harkitsemalla varoitusjärjestelmän tai riskiprofiilien luomista niitä tilanteita varten, joissa kulttuuriesineitä käytetään osana rahoitustoimia tai panttaus-, laina- tai joukkolainatoimintaa;
22. edistämään asianmukaista huolellisuutta koskevan velvoitteen ja liiketoimien avoimuuden noudattamista kulttuuriomaisuuden kauppiaille suunnatun Unescon kansainvälisen eettisen säännösten ja ICOMin museotyön eettisten sääntöjen mukaisesti;
23. hyödyntämään EMPACTia mahdollisimman tehokkaasti kulttuuriesineiden laittonta kauppaa koskevissa tapauksissa, mukaan lukien rikollisverkostoja ja niihin liittyviä laittomia rahavirtoja koskevat tutkimukset;
24. hyödyntämään täysimääräisesti sekä Europolin että Eurojustin tuen ja asiantuntemuksen rajat ylittävässä lainvalvonnassa ja oikeudellisessa yhteistyössä;
25. kehittämään kansallisten lainvalvonta- ja oikeusviranomaisten valmiuksia riittävällä tavalla esimerkiksi perustamalla ja kouluttamalla erikoistuneita lainvalvontayksiköitä ja syyttäjien erityisryhmiä sekä tarjoamalla peruskoulutusta rutiinitarkastuksiin osallistuville poliiseille, tulliviranomaisille ja rajavartijoille, jos se pitää tätä tarpeellisenä;
26. harkitsemaan yhteisymmärryspöytäkirjojen tekemistä asiaankuuluvien lainvalvontaviranomaisten ja kulttuuriperintölaitosten välillä takavarikoitujen tai menetetyksi tuomittujen kulttuuriesineiden asianmukaisen käsittelyn ja varastoinnin varmistamiseksi;

27. harkitsemaan kulttuuriomaisuuteen kohdistuvia rikoksia koskevan Euroopan neuvoston Nikosian yleissopimuksen allekirjoittamista, ratifiointia ja täytäntöönpanoa tai, jos sitä pidetään tarkoituksenmukaisempana, yleissopimuksen periaatteiden täytäntöönpanoa;
28. harkitsemaan kulttuuriomaisuuden luvattoman tuonnin, viennin ja omistusoikeuden siirron kieltämisestä ja ehkäisemisestä vuonna 1970 tehdyn Unescon yleissopimuksen sekä varastetuista tai laittomasti maasta viedyistä kulttuuriesineistä vuonna 1995 tehdyn Unidroit'n yleissopimuksen allekirjoittamista ja ratifiointia;
29. tutkimaan toimenpiteitä varastettujen esineiden palauttamiseksi laillisille omistajalleen rikosoikeudellisen vastuun vanhentumisajoista riippumatta;

KANNUSTAA JÄSENVALTIOITA YHTEISTYÖSSÄ KOMISSION KANSSA

30. tukemaan EU:n CULTNET-verkoston toiminnan vahvistamista ja jatkamista sen koko potentiaalin hyödyntämiseksi muun muassa siirtämällä asianmukaista henkilöstöä EU:n CULTNET-yhteyspisteen perustamiseksi Europoliin, jotta voidaan koordinoida yhteisiä toimia, pitää yhteyttä kansainvälisiin toimijoihin ja edistää operatiivista ja strategista työtä kulttuuriesineiden laittoman kaupan torjumiseksi, ja kehittämällä yhteisiä toimia, joilla esimerkiksi nopeutetaan arkeologien tai kulttuuriperintöalan ammattilaisten asiantuntemuksen tarjoamista lainvalvontaviranomaisille; olisi harkittava pitkän aikavälin rahoituksen tarjoamista yhteyspisteelle;
31. jatkamaan kulttuuriperintöä konflikteissa ja kriiseissä koskevasta EU:n toimintamallista annettujen neuvoston päätelmien⁶ täytäntöönpanoa ja seuraamaan edelleen saavutettua edistystä;
32. panemaan täytäntöön neuvoston päätöslauselman EU:n kulttuurialan työsuunnitelmasta 2023–2026 tukemalla tietojenvaihtoa kulttuuriperintöalan ammattilaisten ja kulttuuriesineiden laittoman kaupan torjumisesta vastaavien viranomaisten välillä työpajojen ja vertaisoppimistoimien avulla;

⁶ 9837/21.

33. perustamaan kulttuuriperintöalan ammattilaisten ja arkeologien verkoston, joka voi tarjota asiantuntemusta rikostutkinnoissa ja jonka koordinoinnista vastaa EU:n CULTNET-yhteyspiste Europolissa; ja joka osallistuu tarvittaessa EMPACTin toimintaan. Komissiota pyydetään tukemaan verkostoa tarpeen mukaan;
34. harkitsemaan erityisen hakukoneen perustamista kulttuuriesineiden laittoman kaupan havaitsemiseksi tai pohtimaan mahdollisuuksia yhdistää olemassa olevia tietoteknisiä valmiuksia/tietokantoja yhteistyössä Europolin innovaatiolaboratorion kanssa, innovaatiolaboratorion eurooppalaisen selvityslautakunnan annettua myönteisen lausunnon, jotta voidaan luoda kattava tietotekninen väline kaupan pidettyjen kulttuuriesineiden analysointia varten;
35. tarkastelemaan ei-korvattavien tokenien (NFT) roolia kulttuuriesineiden laittoman kaupan torjumisessa erityisesti digitaalisiin taideteoksiin liittyvien liiketoimien osalta, ottaen asianmukaisesti huomioon tällä alalla meneillään oleva työ;
36. seuraamaan ja arvioimaan näissä neuvoston päätelmissä esitettyjen toimien toteuttamista viiden vuoden kuluttua päätelmien hyväksymisestä.
